

รูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูลและการสร้าง
ความเชื่อมโยงอุทยานธรณีโลกในระดับนานาชาติ *
Development of Satun UNESCO Global Geopark
Management Model and Connectivity to the UNESCO
Global Geopark at the International Level

จาร์วรรณ ทองเนื้อแข็ง¹, หัวหาญ ทวีแสง², ปองศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง³, ปันนดา ศิริพานิช⁴,
เกียรติศักดิ์ พันธุ์พงษ์⁵, ทศนี ศรีมาชัย⁶, และ ชลรัฐชัย สุนทร-วิจารณ์⁷
Jaruan Thongnueakhaeng¹, Howhan Thaveeseng², Pongsak Thongnueakhaeng³,
Panatda Siriphanich⁴, Kiattisak Panpong⁵, Tussanee Srimachai⁶,
and Chalatchai Sundara-vicharana⁷
วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ¹
Management for Development College, Thaksin University¹
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่²
Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus²
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา³
Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University³
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา⁴
Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University⁴
วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา^{5,6}
College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University^{5,6}
อุทยานธรณีสตูล⁷
Satun Geopark⁷
Corresponding Author, E-mail: Jaruan.t@tsu.ac.th

* ได้รับบทความ: 22 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 29 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 7 พฤษภาคม 2567

Received: October 22, 2023; Revised: April 29, 2024; Accepted: May 7, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูลและการสร้างความเชื่อมโยงอุทยานธรณีโลกในระดับนานาชาติ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกในประเทศต่าง ๆ และ 2) เพื่อศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดในการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีโลกสตูลและสร้างความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณีโลกในระดับนานาชาติ โดยทำการศึกษาดังกล่าวด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 117 คน ตลอดจนถอดบทเรียนการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลก ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกในประเทศต่างๆ ดังนี้ San'in Kaigan UNESCO Global Geopark และ Oki Islands UNESCO การบริหารจัดการขึ้นตรงกับสำนักงานใหญ่ Japan Global Geopark (JGG) (Head office) สำหรับ Langkawi UNESCO Global Geopark มีอำนาจเบ็ดเสร็จจากภาครัฐควบคุม คือ LADA ในส่วน ศักยภาพและข้อจำกัดในการบริหารจัดการ มิติสังคมและวัฒนธรรมเป็นสังคมพหุ วัฒนธรรมมีความเข้มแข็งและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มิติสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางทะเล มิติเศรษฐกิจมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่สามารถนำสู่การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ข้อจำกัดการบริหารจัดการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมภายในเขตอุทยานแห่งชาติ และในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำเป็นต้องขออนุญาตในการทำกิจกรรมนำเที่ยวตามระเบียบว่าด้วยการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติฯ โดยเคร่งครัดสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีโลกสตูล โดยการออกแบบโครงสร้างการบริหารจะต้องครอบคลุมรอบภาระงานที่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ UNESCO โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัดออกเป็น 3 ชุด โดยคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัด ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการอำนวยการ 2) คณะกรรมการดำเนินงาน 3) คณะอนุกรรมการ ที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องต่างๆ ทั้ง 6 ภารกิจที่กำหนดโดยองค์การยูเนสโก พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูลมีความเหมาะสม ทิศทางการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูลในอนาคตจึงควรมีการจัดตั้งองค์กรกลาง ที่มีรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะองค์กรมหาชน เป็นหน่วยงานอิสระ โดยจัดตั้งผ่านทางกรมทรัพยากรธรณีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูลมีเครือข่าย

ภายในประเทศและดำเนินกิจกรรมสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศตามเกณฑ์กำหนดขององค์การยูเนสโกต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารจัดการ; เชื่อมโยง; อุทยานธรณีโลก

Abstract

The study on the development of Satun UNESCO Global Geopark management model and connectivity to the UNESCO Global Geopark at the international level aims to 1) investigate management models of global geoparks in various countries, 2) To study the potential and limited in the management of Satun Geopark and 3) develop a management model suitable for the Satun UNESCO Global Geopark and establish connections with global geoparks. The research employed qualitative methods, including interviews and focus group discussions, involving 117 key informants from various sectors. Lessons learned from global geopark management were analyzed qualitatively.

The findings indicate that global geopark management models in different countries, such as San'in Kaigan UNESCO Global Geopark and Oki Islands UNESCO, are administered directly by the Japan Global Geopark (JGG) head Office. In the case of Langkawi UNESCO Global Geopark, authority is delegated to LADA, a state-controlled entity. Potentials and limitations in management; the social and cultural dimension as a multicultural society. The culture is strong and involves mutual assistance. The dimension of attractions is rich in both land and sea resources. The economic dimension generates income from tourism, which can lead to income distribution locally. Management constraints: community enterprises operating within national parks and wildlife sanctuaries must obtain permission for tourism activities according to regulations governing the use of national park areas, with strict adherence. To develop a suitable management

model for the Satun UNESCO Global Geopark, a structure covering tasks aligned with UNESCO's evaluation guidelines was designed. This involved the establishment of three provincial-level committee: 1) an executive committee, 2) an operational committee, and 3) an advisory committee. These committees, appointed by the provincial governor's order, are responsible for various tasks defined by UNESCO. The study concludes that the Satun UNESCO Global Geopark management model is suitable. To ensure effective future management, a centralized organization operating as a non-profit entity should be established through the Department of Mineral Resources, Ministry of Natural Resources and Environment. This organization would oversee internal networks within the country and engage in activities to create international networks based on UNESCO's criteria.

Keywords: model; management; connectivity; UNESCO Global Geopark

1. บทนำ

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร โดยอาศัยบทบาทหน้าที่หลักทางการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางและเป้าหมายพัฒนาประเทศที่ต้องการมุ่งเน้น การบริหารจัดการแบบบูรณาการ เสริมสร้างความร่วมมือกับประชาคมและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, น. 4) ขณะเดียวกันเป็นการพัฒนาในเชิงพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งจังหวัดสตูลเป็นพื้นที่ชายแดนมีความสำคัญระดับโลก ในด้านธรณีวิทยา รวมถึงด้านวัฒนธรรม โบราณสถาน นิเวศวิทยา โดยครอบคลุมพื้นที่ อำเภอมะนัง อำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู และอำเภอเมือง เฉพาะอุทยานหมู่เกาะทางทะเลเท่านั้น จึงได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานธรณีระดับโลกแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งต้องมีการประเมินทุกๆ 4 ปี ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องการบริหารจัดการอุทยานธรณีในการบูรณา

การความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในลักษณะ Bottom-up process โดยจำเป็นต้องมีโครงสร้างขององค์กรและหน่วยงานรับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้อุทยานธรณีโลกสตูลเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการตามข้อกำหนดของ UNESCO ตลอดจนยังไม่มีการจัดการในด้านความร่วมมือกับอุทยานธรณีโลกต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งอุทยานธรณีสตูลเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของ UNESCO เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานธรณีโลก จาก UNESCO ได้ให้ความสำคัญในการตระหนักการอนุรักษ์มรดกทางธรณีวิทยา ใช้ประโยชน์อย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษา ส่งเสริมเศรษฐกิจ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากล่างขึ้นบน (อุทยานธรณีโลกสตูล, 2566)

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีรูปแบบการบริหารองค์กรที่สอดคล้องและเหมาะสม เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่ส่วนหนึ่งของอุทยานธรณีสตูลยังขาดรูปแบบการบริหารองค์กรที่ชัดเจนที่เป็นกระบวนการสำคัญ อันจะนำไปสู่พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีสตูลและสร้างความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณีโลกสู่ระดับนานาชาติ ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2566 – 2570) รวมถึงการเป็นพันธมิตรระหว่างอุทยานธรณีโลกต่างประเทศ ที่จะสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินการขับเคลื่อนดังกล่าว การศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีสตูลและความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณีโลก จึงเป็นอีกหนึ่งโครงการวิจัยอันจะนำผลจากการศึกษาวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัดบริหารการอุทยานธรณีโลกสตูลให้เกิดมาตรฐานสากลภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัดสตูลและยุทธศาสตร์ชาติต่อไปอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกในประเทศต่างๆ
2. เพื่อศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดในการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีโลกสตูลและสร้างความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณีโลกในระดับนานาชาติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ ในส่วนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือก

ผู้บริหารทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลก สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นการสนทนาโดยมีจุดมุ่งหมายรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณี จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ SAN IN KAIGAN ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 15 คน และ OKI ISLANDS UNESCO GLOBAL GEOPARK ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 12 คน และ LANGKAWI USESCO GLOBAL GEOPARK ประเทศมาเลเซีย จำนวน 10 คน ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัดของการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จากตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา อุทยานหมู่เกาะตะรุเตา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 40 คน และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน 40 คน ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้นจำนวน 117 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีโลกสตูล และสร้างความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณีโลกในระดับนานาชาติ

2. เครื่องมือในการที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาให้เหมาะสมตามแนวทางการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีการกำหนดกรอบประเด็นเป็นแนวคำถามไว้ เพื่อให้การสัมภาษณ์สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนและวิธีการสร้างเครื่องมือ โดยรวบรวมรายละเอียดและเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ โดยมุ่งเน้นให้ได้คำตอบถึงการบริหารจัดการของอุทยานธรณีโลก ในมิติต่าง ๆ โดยใช้หลักข้อกำหนดของ UNESCO ประกอบด้วย ขนาดพื้นที่และการจัดตั้ง การบริหารจัดการ การพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษาสื่อและกิจกรรม การคุ้มครองและอนุรักษ์ ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่าย นอกจากนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และการจดบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนจากอุทยานธรณีต่างประเทศ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกในประเทศต่างๆ

จากการศึกษางานวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกในต่างประเทศ โดยศึกษาพื้นที่ San'in Kaigan UNESCO Global Geopark กับ Oki Islands UNESCO Global Geopark ประเทศญี่ปุ่น รวมถึง Langkawi UNESCE Global Geopark ประเทศมาเลเซีย เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการถอดบทเรียนจากทั้งสองประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกในต่างประเทศ

ข้อกำหนดของ UNESCO	อุทยานธรณีโลก
ขนาดพื้นที่และการจัดตั้ง	<p>- San'in Kaigan UNESCO Global Geopark ประเทศญี่ปุ่น มีพื้นที่ 2,458 km² เป็นสมาชิก Global Geopark Network เมื่อปี 2010 ได้รับการจัดตั้งให้เป็นอุทยานธรณีโลก UNESCO Global Geopark เมื่อปี 2015 และผ่านการประเมินจาก UNESCO มาแล้ว 2 ครั้ง</p> <p>- Oki Islands UNESCO Global Geopark ประเทศญี่ปุ่น มีพื้นที่ 673.5 km² การเป็นสมาชิก Global Geopark Network ในปี 2013 และได้รับการประกาศจัดตั้งเป็น UNESCO Global Geopark ในปี 2015</p> <p>- Langkawi Geopark ประเทศมาเลเซีย 478 km² การเป็นสมาชิก Global Geopark Network เมื่อปี 2007 และได้รับการประกาศจัดตั้งเป็น UNESCO Global Geopark เมื่อปี 2015 ขณะที่ Satun Geopark 2,597 km² ได้รับการประกาศ ระดับโลก UNESCO Global Geopark เมื่อปี 2018 ซึ่งอุทยานธรณีโลกแต่ละพื้นที่ มีความโดดเด่นทางธรณีวิทยา รวมถึงวัฒนธรรม โบราณสถาน และนิเวศวิทยา</p>
การบริหารจัดการ	<p>- San'in Kaigan UNESCO Global Geopark และ Oki Islands UNESCO ขึ้นตรงกับสำนักงานใหญ่ Japan Global Geopark (JGG) (Head office) โดยกระจายสู่อุทยานธรณีระดับภูมิภาค ส่วนโครงสร้างการบริหารจัดการในลักษณะขององค์กร พบว่า ระหว่าง San'in Kaigan UNESCO Global Geopark และ Oki Islands UNESCO Global Geopark อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการส่งเสริมอุทยานธรณี กำกับดูแลโดยภาครัฐการกระจายอำนาจสู่พื้นที่อุทยานธรณีให้รับผิดชอบโดยภาคส่วนท้องถิ่น จังหวัดลงสู่เทศบาล</p>

ข้อกำหนดของ UNESCO	อุทยานธรณีโลก
	<p>- Langkawi UNESCO Global Geopark มีอำนาจเบ็ดเสร็จจากภาครัฐควบคุมและมอบอำนาจให้องค์กรเพียงองค์กรเดียวรับผิดชอบดูแลบริหารจัดการอุทยานธรณี คือ LADA ทำหน้าที่บริหารจัดการมีโครงสร้างของหน่วยงานลักษณะเป็นเอกเทศ ไม่ซับซ้อน</p>
<p>การพัฒนาเศรษฐกิจ</p>	<p>- San'in Kaigan UNESCO Global Geopark ก่อให้เกิดความยั่งยืนในภาคธุรกิจและมีธุรกิจตลอดจนถึงกิจกรรมเกิดใหม่เพิ่มมากขึ้น</p> <p>- Oki Islands UNESCO Global Geopark สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมเยือนในพื้นที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนมีการจ้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในพื้นที่</p> <p>- Langkawi UNESCO Global Geopark เผยแพร่ข้อมูลทางด้านวิชาการ การสร้างแรงจูงใจและก่อให้เกิดความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มีการพัฒนามาตรฐานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ตลอดจนสร้างกลุ่มชุมชนให้เกิดการรวมตัวเพื่อพัฒนาสินค้าที่ระลึกจำหน่าย</p>
<p>การศึกษา สื่อ และกิจกรรม</p>	<p>- San'in Kaigan UNESCO Global Geopark ทำวิจัยเพื่อการเกี่ยวกับกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด ร่วมกับ Professor Takayuki SATAKE's laboratory, School of Business Administration University of Hyogo มีเส้นทางท่องเที่ยวโดยสมาคมการท่องเที่ยวญี่ปุ่น และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยจัดทำแผ่นพับ แผนที่ เส้นทางท่องเที่ยวภายในอุทยานธรณีโลก</p> <p>- Oki Islands UNESCO Global Geopark ร่วมกับสถาบันการศึกษาเพื่อวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและประเด็นหัวข้องานวิจัย ร่วมมือกับเครือข่ายภาคเอกชนในพื้นที่เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างแผนที่เพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรสำหรับการจัดการศึกษาแก่เด็กเยาวชน</p> <p>- Langkawi UNESCO Global Geopark ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สถานประกอบการร้านอาหาร ขายสินค้าที่ระลึก สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแพร่ จัดทำแผ่นพับ เอกสารการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานธรณีเป็นรูปเล่มลักษณะ Guide Book</p>
<p>การคุ้มครองและอนุรักษ์</p>	<p>- San'in Kaigan UNESCO Global Geopark ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลกลางในการอนุรักษ์และให้ความรู้กับชุมชน โดยการจัดทำแผนความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับรัฐมนตรีที่รับผิดชอบทางด้านสิ่งแวดล้อม และความร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมกิจกรรมการ</p>

ข้อกำหนดของ UNESCO	อุทยานธรณีโลก
	<p>อนุรักษ์ภายใต้ความร่วมมือกับชุมชน ในการดำเนินงานมีการร่วมมือกันระหว่างประชาชนในท้องถิ่น และรัฐบาลท้องถิ่นโดยเฉพาะประชาชนในเมือง Kyatango City ในการอนุรักษ์ชายหาด Totori Sand Dunes Geopark มีกระบวนการติดตามตรวจสอบและประเมินทุก 4 ปี ทุกสองปีจะทำการประเมินในระดับประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมรับการตรวจประเมินตามเกณฑ์ของยูเนสโกตามกฎหมายเกณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oki Islands UNESCO Global Geopark เกณฑ์พัฒนาข้อมูลในแหล่งธรณีฐาน แหล่งวัฒนธรรม แหล่งโดดเด่นในด้านระบบนิเวศปรับเปลี่ยนข้อมูลป้ายสื่อความหมายรวมถึงใช้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินจากเกณฑ์กลางของ UNESCO Global Geopark ตลอดจนการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ กระทรวงสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับงานทางด้านการอนุรักษ์ รวมถึงกระทรวงศึกษาธิการ - Langkawi UNESCO Global Geopark ร่วมกับ LADA กรมป่าไม้ของคาบสมุทรมลายู กรมแร่และวิทยาศาสตร์โลกของประเทศมาเลเซีย กรมสัตว์ป่า สำนักงานเขตลิ่งกาวี
<p>การเชื่อมโยงเครือข่าย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - San'in Kaigan UNESCO Global Geopark มีการแลกเปลี่ยนเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศ อาทิ การแลกเปลี่ยนบุคลากรเพื่อเข้ารับการอบรม รวมถึงการทำวิจัยและการนำเสนอบทความทางวิชาการ การประชุมเครือข่าย Global Geoparks Network (GGN) ทั้งนี้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการอนุรักษ์และให้การศึกษา ความรู้แก่ชุมชน โดยการจัดทำแผนความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับรัฐบาลท้องถิ่นที่รับผิดชอบ - Oki Islands UNESCO Global Geopark มีรูปแบบการดำเนินการให้การศึกษาแก่ชุมชนเกี่ยวกับธรณีวิทยาและสิ่งแวดล้อม คือ การจัดให้มีการฝึกอบรมตลอดจนมีอาสาสมัครมัคคุเทศก์เพื่อการนำเที่ยวในเขตอุทยานธรณี รวมถึงการวางแผนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ที่สำคัญมีการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุทยานธรณีร่วมกับสถานศึกษาที่มีในพื้นที่ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับสถานประกอบการเพื่อสร้างการเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับอุทยานธรณีกับผลิตภัณฑ์ - Langkawi UNESCO Global Geopark มีวิธีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาคธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร สถานประกอบการสินค้าที่ระลึกและบริการท่องเที่ยว มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทั้งด้านวัฒนธรรมและด้านธรณี ภายใต้แบรนด์สินค้า ตราอุทยานธรณี

สรุปได้ว่า อุทยานธรณีในประเทศไทยมี 2 แห่ง San'in kaigan UGGp และ Oki Islands UGGp มีการบริหารจัดการขึ้นตรงกับสำนักงานใหญ่ (JGG) (Head office) โดยกระจายอำนาจสู่อุทยานธรณีระดับภูมิภาค ตลอดจนการพัฒนากิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว มีการจ้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในพื้นที่โดยเฉพาะส่งเสริมวัยเกษียณให้เป็นผู้บรรยายในแหล่งท่องเที่ยว มีจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอุทยานธรณีโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว นอกจากนี้ให้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาวางแผนพัฒนาหลักสูตรแก่เยาวชน ตลอดจนพัฒนาการวิจัย ซึ่งรัฐบาลกลางให้ความสำคัญในอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายใต้ความร่วมมือกับชุมชนให้ไปทำตามเกณฑ์การประเมินของ UNESCO ทั้งนี้มีการแลกเปลี่ยนเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศ สร้างเครือข่ายพันธมิตรกับสถานประกอบการในการเชื่อมโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับอุทยานธรณีกับผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ Geopark สำหรับ Langkawi UGGp การบริหารจัดการอำนาจเบ็ดเสร็จจากภาครัฐ คือ LADA ที่มีการบริหารลักษณะเป็นเอกเทศ ไม่ซับซ้อน การพัฒนาเศรษฐกิจมีการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาสินค้าที่ระลึกจัดจำหน่าย ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านอุทยานธรณีโดยมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ แผ่นพับ Guide Book และให้ความสำคัญในการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากร โดย LADA ร่วมกับกรมป่าไม้ กรมแร่ วิทยาศาสตร์โลก กรมสัตว์ป่า ที่ช่วยสนับสนุนคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ ที่อยู่บนคาบสมุทรมาเลเซีย ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยว สถานประกอบการสินค้าที่ระลึกเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ ภายใต้แบรนด์อุทยานธรณีลังกาวิ

2. ศักยภาพและข้อจำกัดในการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล

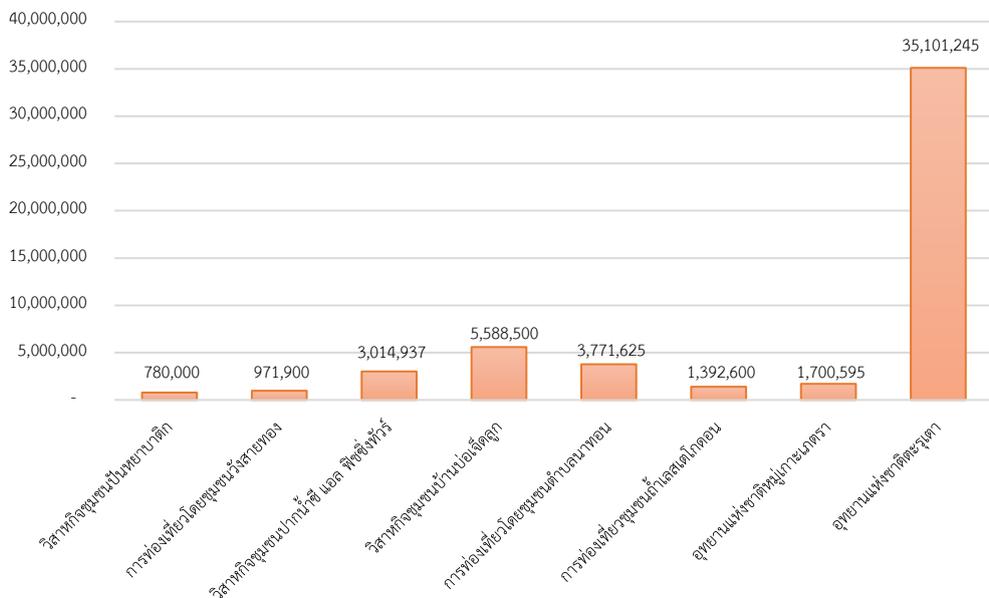
การขับเคลื่อนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนมีการจัดการร่วมกับอุทยานแห่งชาติ โดยการจัดสรรทรัพยากรให้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ช่วยกันดูแลรักษา เกิดความเป็นเจ้าของ มีการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนำไปสู่ชุมชนสงบสุขได้ นอกจากนี้ มีเครือข่ายเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน หัวใจหลักคือการเป็นที่พึ่งตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และมีการขับเคลื่อนกิจกรรมนำมาสู่รายได้และเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล ทั้งนี้ศักยภาพในพื้นที่นำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 มิติสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนในพื้นที่ในอุทยานธรณีโลกสตูล เป็นสังคม พหุวัฒนธรรมที่มี คนไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน และมุสลิม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการรวมตัวเป็นกลุ่ม ที่มีความเข้มแข็งและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนบางพื้นที่ เช่น อำเภอมะนัง มีคนไทย พุทธอพยพมาจากจังหวัดพัทลุง จึงมีการนำวัฒนธรรมมาด้วย อาทิเช่น หนังตะลุง การรำโนราห์ ศิลปะแทงหยวกกล้วย เพลงบอก เป็นต้น นอกจากนี้ มีกลุ่มชุมชนดั้งเดิม คือกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ซึ่งอาศัยอยู่ตามแนวเทือกเขาบรรทัดและมีการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยทั่วบริเวณผืนป่า

2.2 มิติสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูลมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม เช่น ถ้ำ ล่องแก่ง น้ำตก ชายหาด เกาะ ดำน้ำ พื้นที่ทาง ธรณีวิทยา เป็นต้น

2.3 มิติเศรษฐกิจ จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล จะเห็นได้ว่าแต่ละกลุ่มการท่องเที่ยวจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่สามารถนำสู่การกระจายรายได้ สู่ท้องถิ่น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. แสดงจำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล ปี 2561
ที่มา : ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว และอุทยานแห่งชาติฯ

ข้อจำกัดการบริหารจัดการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมภายในเขตอุทยานแห่งชาติ และในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำเป็นต้องขออนุญาตในการทำกิจกรรมนำเที่ยวตามระเบียบว่าด้วยการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยเคร่งครัด เนื่องจากทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีระเบียบในการบริหารงานเป็นของตนเองทำให้การดำเนินอุทยานธรณีโลกสตูลต้องรับฟังมติของกลุ่มประกอบการตัดสินใจในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและไม่มีอำนาจบังคับให้กลุ่มต้องทำตามคำสั่งใดๆ นอกจากการขอความร่วมมือ

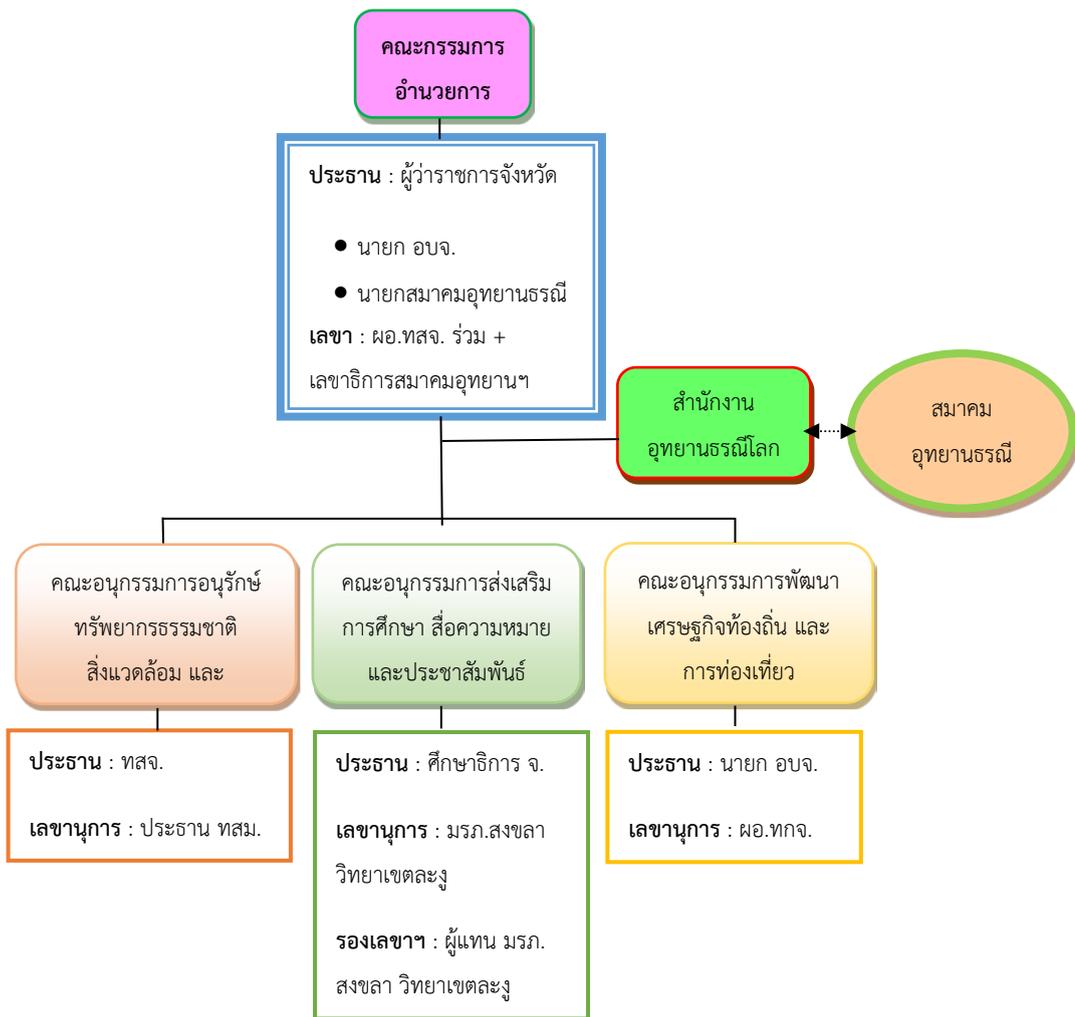
3. รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีโลกสตูล

จากการศึกษาการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกทั้ง 3 แห่ง 2 ประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับอุทยานธรณีโลกสตูล จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการของประเทศญี่ปุ่นจะขึ้นตรงกับหน่วยงานภาครัฐ และกระจายอำนาจมาสู่ท้องถิ่นโดยการบริหารแบบแยกส่วนเป็นเอกเทศตามกฎหมายการจัดการตนเองของท้องถิ่น โดยที่ San'in Kaigan UNESCO Global Geopark ตั้งอยู่ภาคคันไซหรือคิงกิ เมืองโทโยโอกะ จังหวัดเฮียวโงะ สำนักงานอุทยานธรณีโลกขึ้นตรงกับการกำกับดูแลของนายกเทศมนตรีเมืองโทโยโอกะ ถือได้ว่าอุทยานธรณี San'in Kaigan เป็นหน่วยงานหนึ่งของเทศบาลเมือง โดยมีหัวหน้าสำนักงานทำหน้าที่ดูแลและประสานงานของอุทยานธรณี สำหรับ Oki Islands UNESCO Global Geopark มีลักษณะเป็นเกาะ ตั้งอยู่ที่อำเภอโอกิ จังหวัดชิมาเนะ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ในทะเลญี่ปุ่น อุทยานธรณีโลกเกาะโอกิ ซึ่งมีผู้จัดการอุทยานธรณีเป็นผู้ดูแลทั้งหมด แต่อยู่ภายใต้เทศบาลตำบลโอกิ ซึ่งมีนายกเทศมนตรีเป็นประธานในส่วนของ Langkawi UNESCO Global Geopark ขึ้นตรงกับบริหารหน่วยงานเพื่อพัฒนาเกาะลังกาวิ (LADA) ซึ่งอุทยานธรณีลังกาวิเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้ LADA โดยมีผู้บริหารหรือ CEO ของ LADA เป็นผู้ควบคุมดูแล ขณะเดียวกันหน่วยงานอุทยานธรณีลังกาวิ ตามโครงสร้างมีผู้จัดการ 1 คน ที่ดูแล กำกับ และดำเนินงาน และมีฝ่ายต่างๆ ที่ทำการขับเคลื่อนโดยเน้นเรื่องการอนุรักษ์และการศึกษาวิจัยเป็นหลัก

จากการถอดรูปแบบการบริหารจัดการของต่างประเทศ นำมาสู่แนวทางการบริหารจัดการของอุทยานธรณีโลกสตูลโดยคณะผู้วิจัย ได้นำเสนอในที่ประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าลำดับขั้นตอนการบริหารจัดการที่ได้จากในการประชุมได้ปรับโครงสร้างการบริหาร โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินของ UNESCO ดังนั้น จึงถอดรูปแบบการบริหารจัดการของประเทศญี่ปุ่นที่มีการกระจายอำนาจมาจากสำนักงานใหญ่สู่ระดับท้องถิ่น นำไปสู่การ

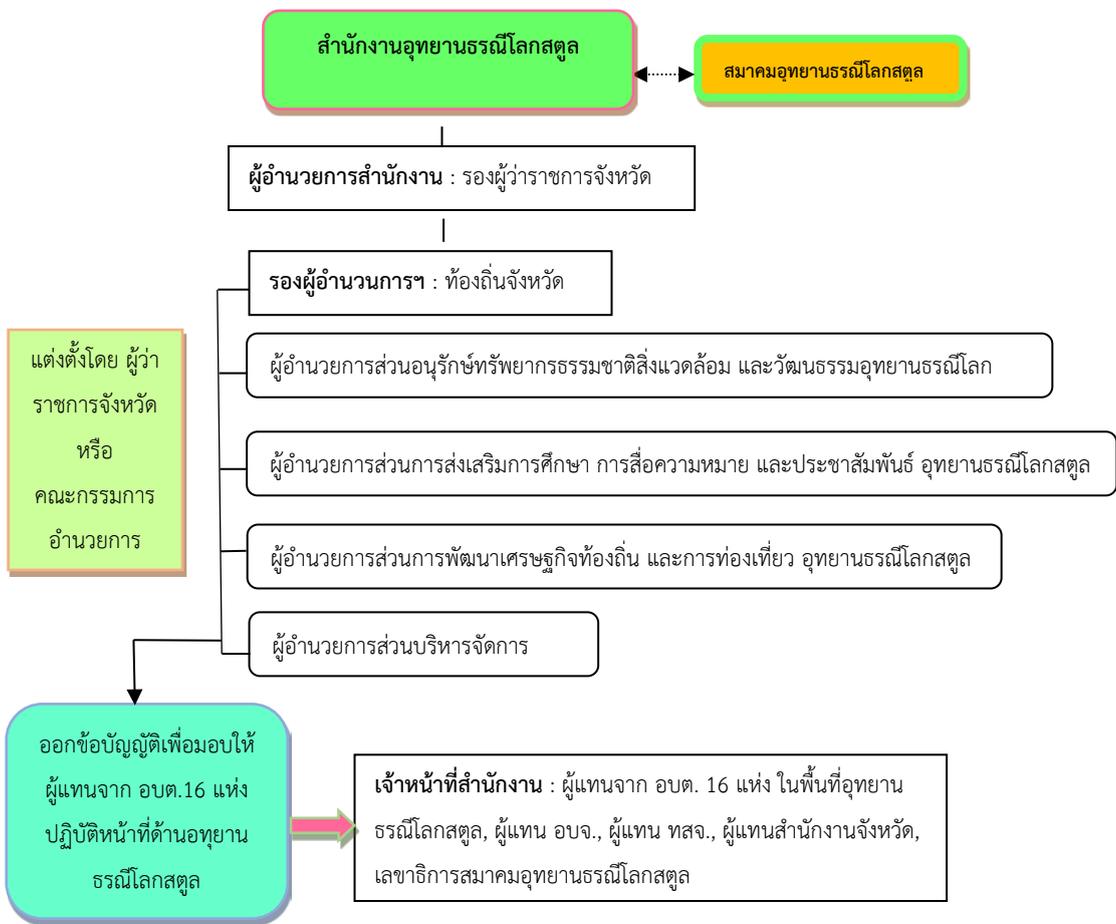
ดำเนินงานของอุทยานธรณีโลกสตูลในการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสูงสุดตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการส่วนอนุรักษ์ฯ ส่วนส่งเสริมการศึกษาฯ ส่วนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล ตามโครงสร้างดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2. โครงสร้างการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล
ที่มา : การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

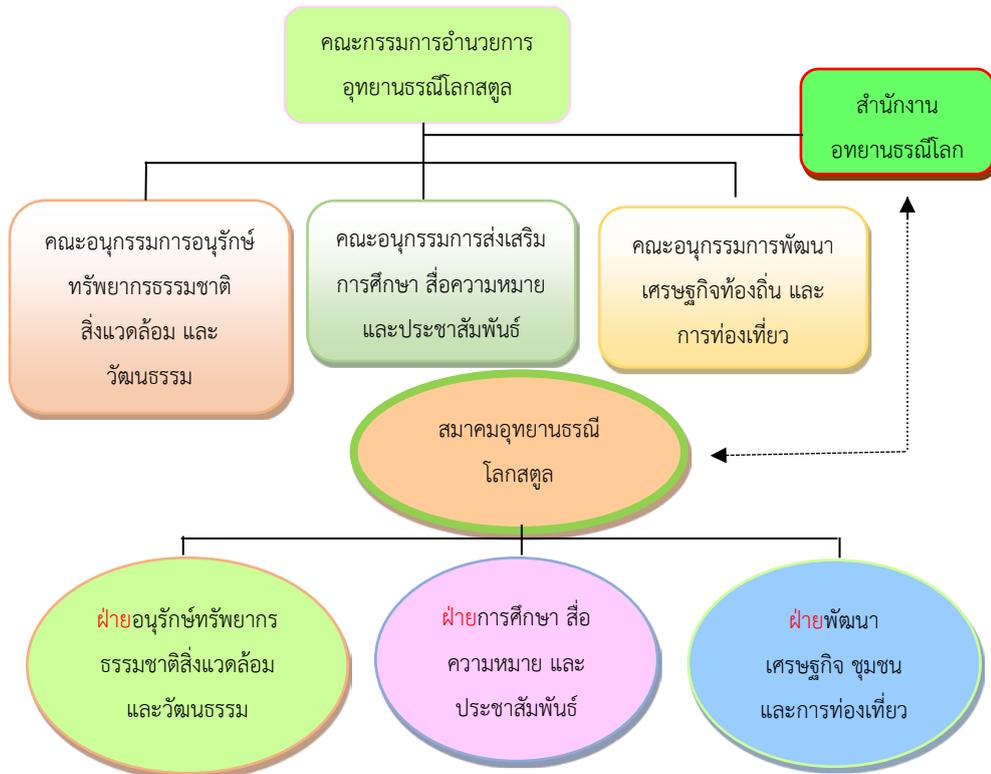
จากภาพที่ 2 เห็นได้ว่า ข้อกำหนดของการประเมินของ UNESCO ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทของอุทยานธรณีโลกสตูล นำมาสู่ Draft Management Model ได้โครงสร้างที่มีคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการอุทยานธรณีโลกสตูล และคณะอนุกรรมการ 3 คณะ คือ 1) คณะอนุกรรมการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการอนุรักษ์ทางด้านวัฒนธรรม 2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการศึกษา สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ 3) คณะอนุกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว รวมไปถึงคณะทำงานอีกชุดหนึ่งจากการจัดตั้งสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล

ภาพที่ 3. โครงสร้างในส่วนของสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล
ที่มา : การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

จากภาพที่ 3 ในส่วนของสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล มีบทบาทสำคัญที่จะขับเคลื่อนอุทยานธรณีโลกสตูลให้สอดคล้องกับเป้าหมายของ UNESCO เป็นการกำหนดโครงสร้างในส่วนสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงาน รับผิดชอบโดยตรงผู้ว่าราชการจังหวัด ทั้งนี้ คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการฯ รับผิดชอบโดยท้องถิ่นจังหวัด ตลอดจนผู้อำนวยการส่วนต่างๆ อาทิ ส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนการส่งเสริมการศึกษาฯ ส่วนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฯ และส่วนบริหารจัดการทั่วไป ซึ่ง คณะกรรมการอำนวยการดังกล่าว จะทำหน้าที่ออกข้อบัญญัติเพื่อมอบให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน (คัดเลือกตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ปฏิบัติหน้าที่ด้านอุทยานธรณี ทั้งนี้สมาคมอุทยานธรณีขึ้นตรงกับสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล ดังนั้นจึงเกิดการจัดตั้งสมาคมอุทยานธรณีโลกสตูลดังภาพที่ 4 เพื่อให้มีการขับเคลื่อนในระดับชุมชน และภาคเอกชน ที่เข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมอุทยานธรณีโลกสตูล และขับเคลื่อนกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกันกับคณะอนุกรรมการในแต่ละด้าน

ภาพที่ 4. โครงสร้างสมาคมอุทยานธรณีโลกสตูล
ที่มา : การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

จากภาพที่ 4 เห็นได้ว่า สมาคมอุทยานธรณีโลกสตูลขึ้นตรงกับสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล มีการบริหารจัดการโดยอิสระ มีระเบียบข้อบังคับ และขับเคลื่อนกิจกรรม โดยสมาคมทำหน้าที่ประสานความร่วมมือ ระหว่างสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูล กับชุมชน ภาคเอกชนที่เป็นสมาชิก การก่อตั้งสมาคมครั้งแรกมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่เป็นนายกสมาคม มีบทบาทกำกับดูแลระดับนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการของอุทยานธรณีโลกสตูล ทั้งนี้เมื่อครบวาระ จะมีการเลือกตั้งนายกสมาคม โดยสมาชิกสมาคมเป็นผู้มีเลือกนายกสมาคม ในคราวต่อไป สำหรับสมาคมอุทยานธรณีโลกสตูล มีส่วนการบริหารจัดการ 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ฝ่ายการศึกษา สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการและพัฒนาโครงสร้างกรรมการระดับดำเนินงาน ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในภารกิจที่ต้องขับเคลื่อนภายใต้เกณฑ์การประเมิน โดยกำหนดให้รองผู้ว่าฯ เป็นประธานระดับนโยบาย ส่วนหน่วยงานท้องถิ่นอยู่ในระดับปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้บริหารงานสอดคล้องกับการขับเคลื่อนกับภาคเอกชนและมีกลไกในการสร้างรายได้เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนงานอุทยานธรณีโลกสตูล จึงจัดให้มีสมาคมที่มีการจัดแบ่งภารกิจให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินและโครงสร้างการบริหารงานระดับจังหวัด โดยเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นสมาชิกสมาคมและคณะกรรมการบริหารสมาคมตามวาระที่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสมาคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การเป็นสมาชิก UNESCO จำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐาน ทั้ง 6 ด้าน 1) ขนาดพื้นที่และการจัดตั้ง การกำหนดขอบเขตของอุทยานธรณีที่ชัดเจน โดยที่ San'in Kaigan Geopark มีพื้นที่ 2,458 km² และ Oki Islands UNESCO Global Geopark มีพื้นที่ 673.5 km² ในส่วนของ Langkawi Geopark 478 km² และ Satun Geopark มีพื้นที่ 2,597 km² โดยครอบคลุมอำเภอ มะนัง อำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู และอำเภอเมือง (เฉพาะพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ) กรณีอุทยานธรณีมีพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่อนุรักษ์ต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานในระดับประเทศ ก่อนยื่นเอกสารเสนอต่อ UNESCO ทั้งนี้ UNESCO ให้ความสำคัญในด้าน 2) การบริหารจัดการ เป็นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นลักษณะการพัฒนาจากล่างสู่บน (Bottom-up) ซึ่งจะเห็นได้ว่า อุทยานธรณีโลกสตูลมีการบริหารจัดการร่วมกับชุมชน แต่ในส่วนของ San'in Kaigan Geopark ชุมชนรวมตัวในการจัดการท่องเที่ยว เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานธรณี Oki Islands UNESCO

Global Geopark มีไกด์ชุมชนทำหน้าที่บรรยายในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานธรณี สำหรับ Langkawi Geopark ชุมชนนำเที่ยวเขตป่าโกงกางและบรรยายเกี่ยวกับเตาเผาถ่านที่ยังคงหลงเหลือหลักฐาน 3) การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมซึ่งกันและกันผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับธรณีวิทยาในพื้นที่ 4) การศึกษา สื่อและกิจกรรม เพื่อถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานธรณีไปสู่สาธารณะตลอดจนกิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงทุกมิติในท้องถิ่น ไม่นำเสนอหรือ ดำเนินกิจกรรมเพื่อนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว 5) การคุ้มครองและอนุรักษ์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการต้องมีกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ 6) การเชื่อมโยงเครือข่าย Oki Islands UNESCO Global Geopark และ Langkawi Geopark ได้ทำความร่วมมือเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกัน เนื่องจากบริบทของพื้นที่มีลักษณะเป็นเกาะเหมือนกัน ทั้งนี้อุทยานธรณีโลกสตูลได้มีการทำความร่วมมือกับ Langkawi Geopark ในการบันทึกข้อตกลง (MOU) โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างอุทยานธรณีโลก เพื่อการประสานความร่วมมือภายใต้เครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเป็นอุทยานคู่แฝด การจัดประชุมร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2018) ที่ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน ทั้ง 6 ด้านที่จะนำไปสู่การร่วมกันบริหารจัดการของทุกภาคส่วน ซึ่งในแต่อุทยานธรณีโลกมีความโดดเด่นที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ เช่น San'in Kaigan Geopark มีความโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยา และวิถีชีวิตของชาวประมง ปูหิมะแดง และทะเลทราย บนเกาะญี่ปุ่น Oki Islands UNESCO Global Geopark มีความโดดเด่นด้านนิเวศวิทยา มี Salamander จี๋ว ที่อาศัยอยู่บนเกาะ และวัฒนธรรม ประเพณีวิ่งม้าเข้าบูชาศาลเจ้า สำหรับ Langkawi Geopark มีความโดดเด่นด้านนิเวศวิทยา การวิจัย นำมาซึ่งการอนุรักษ์ในพื้นที่ในส่วนของอุทยานธรณีโลกสตูล มีความโดดเด่นซากดึกดำบรรพ์มหายุคพาลีโอโซอิก ครบทั้ง 6 ยุคย่อย ภูมิประเทศแบบคาสต์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ดังนั้นการขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานธรณีโลกจะเป็นโอกาสที่คนทั่วโลกเดินทางมาเยี่ยมชมเยือนในแหล่งมรดกทางธรณี และการบริหารจัดการในรูปแบบ Bottom-up ที่มีการจัดการท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชน มีการสร้างข้อตกลงเพื่อประสานประโยชน์และลดความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรา แจ็งใจเจริญ (2558) ได้กล่าวถึง การจัดการท่องเที่ยวพื้นที่การท่องเที่ยวชุมชนโอหังมาจิ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ผสานประโยชน์ให้กับชุมชน ตลอดจนสิทธิในการได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนยังเรียนรู้

ที่จะสร้างข้อตกลงเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชนโดยมีการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับกลุ่มธุรกิจสำหรับการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ซึ่งแตกต่างกับ อัศมา สิมาร์กซ์ (2551) ได้กล่าวถึงเมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม เป็นเมืองมรดกโลกมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจากทั่วโลก โดยมีการกำหนดมาตรการ กฎระเบียบและข้อบังคับจากภาครัฐเข้ามาควบคุมการอนุรักษ์เมืองโบราณส่งผลกระทบต่อวิถีคนในชุมชน ซึ่งชุมชนไม่สามารถจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ สำหรับการขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานธรณีโลก จะมีความแตกต่างจากการเป็นเมืองมรดกโลก คือ การเป็นอุทยานธรณีโลก UNESCO ไม่ได้เข้ามาควบคุมสิทธิมนุษยชนหรือการใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่ UNESCO ส่งเสริมและสนับสนุนให้อุทยานธรณีโลกมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมโดยชุมชน ตามสโลแกน "Geopark is people"

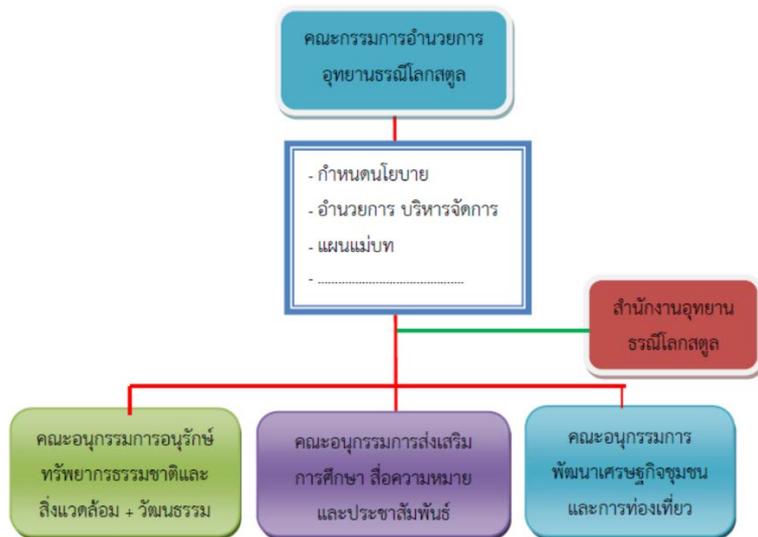
ศักยภาพและข้อจำกัดในการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล มิติสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนและความเข้มแข็ง ตลอดจนขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยว และการอยู่ร่วมกันภายใต้ความเป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ จินตวีร์ เกษมสุข (2554, น. 86) ได้กล่าวว่า การรวมกลุ่มในรูปแบบประชาคมหรือชุมชน (Community) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งและสังคม ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม และขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับอุทยานแห่งชาติ มีการจัดการร่วมกับชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรซึ่งเป็นการทำงานระหว่างชุมชนและภาครัฐ สอดคล้องกับ จิรัฐ ขวนชม และ นางลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร (2558) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน และชุมชน

รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับอุทยานธรณีโลกสตูลและสร้างความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณีโลกในระดับนานาชาติเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของ UNESCO ที่มีการรายงานซ้ำในรอบถัดไป และมีการตรวจซ้ำด้านบริหารจัดการ สอดคล้องกับ กรมทรัพยากรธรณี (2558) มีการรายงานความคืบหน้าจัดทำขึ้นโดยผู้บริหารอุทยานธรณีและผ่านการเห็นชอบจากผู้มีอำนาจลงนาม ส่งให้กับสำนักงานเลขาธิการอุทยานธรณีระดับโลก โดยมีผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตามเอกสารที่เสนอโดยมี 6 ประเด็น ซึ่งอุทยานธรณีโลกสตูลได้มีกระบวนการประชุมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะ (Bottom-up) ที่สอดคล้องกับ The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2018) ได้กำหนดไว้ จึงได้มาซึ่งคณะทำงานที่ประกอบด้วย คณะอำนวยการ และคณะอนุกรรมการ 3 คณะ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงวัฒนธรรม คณะอนุกรรมการ

ส่งเสริมการศึกษา สื่อความหมายและประชาสัมพันธ์คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดตั้งสำนักงานอุทยานธรณีโลกสตูลโดยได้กำหนดโครงสร้างในลักษณะรูปแบบเดียวกันกับคณะกรรมการ เพื่อการประสานงานที่ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานมาจากท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ และได้รับผิดชอบในท้องที่ของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 5. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล จากการถอดบทเรียนของอุทยานธรณีต่างประเทศ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน การขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในการบริหารจัดการ ตลอดจนการออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตูล โดยผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่เป็นประธาน และมีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อกำหนดระดับนโยบาย ทั้งการขับเคลื่อนอุทยานธรณีโลกสตูลให้มีลักษณะเป็นสมาคมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการในระดับภาคปฏิบัติ ทำหน้าที่ดูแลกำกับในพื้นที่ เพื่อให้เกิดกระบวนการ Bottom up ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาครัฐในพื้นที่ ตลอดจนการเป็นภาคีเครือข่ายหรือพันธมิตร ที่จะทำให้เกิดการดำเนินการด้านการบริหารจัดการไปในทิศทางเดียวกัน และขับเคลื่อนสู่เป้าหมายของการเป็นอุทยานธรณีโลกที่ได้รับการประเมินผ่านในทุกๆ 4 ปี

7. ข้อเสนอแนะ

1. ระดับจังหวัดจัดทำแผนในความร่วมมือกับอุทยานธรณีระหว่างประเทศทั้งในระดับ GGN APGN JGN เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด และพัฒนาความร่วมมือกับอุทยานธรณีในภูมิภาคอาเซียนให้เกิดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและดำเนินการอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี
2. แนวทางการบริหารจัดการอุทยานธรณีโลกสตุลเป็นรูปแบบการบูรณาการและการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2558). การเสนอเรื่องอุทยานธรณีสตุลเป็นสมาชิกอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geopark) เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี. สืบค้นจาก <http://www.dmr.go.th>
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัฐ ชวนชม, และ นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร. (2558). แนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีโดยการมีส่วนร่วมภาครัฐภาคเอกชน และชุมชน (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ภัทรา แจ่มใจเจริญ. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา ชุมชนโอหิงมาจิ หมู่บ้านชีราคว่าโก จังหวัดกิฬ ประเทศญี่ปุ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580. สืบค้นจาก <http://www.nscr.nesdc.go.th/ns/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- อุทยานธรณีโลกสตุล. (2560). การก่อตั้งอุทยานธรณีสตุล. สืบค้นจาก <http://www.satun-geopark.com>

อัศมา สิมารักษ์. (2551). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ
วัฒนธรรมในเมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม ภายหลังจากได้รับประกาศให้เป็นเมืองมรดก
โลก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2018).
The six features that are fundamental to a UNESCO Global Geopark.
สืบค้นจาก <https://www.unesco.org/en/igpp/geoparks/about>